

ประวัติ
ตำนานพระรอด
วัดมหาวัน ลำพูน

พระประธานในวิหาร

ท่านครูบากองแก้ว นาถกโร

ผู้สร้างพระรอดครูบากองแก้ว

พระญาณมงคล (ชุมพล ชุตินฺธโร)
อดีตเจ้าอาวาสวัดมหาวัน เจ้าคณะจังหวัดลำพูน

วิหารหลังเดิม บูรณะครั้งที่ 2 ปี พ.ศ. 2497 โดย... พระญาณมงคล (ชุมพล)

ด้านข้างวิหารวัดมหาวัน

ซุ้มหน้าต่างวิหาร

บานประตูวิหาร

พญานาคบันไดวิหาร

หอธรรมหรือหอไตร

พระพุทธสักขีปฏิมากร

หรือที่เรียกกันว่า พระรอดหลวง หรือแม่พระรอด

ประดิษฐานบนแท่นแก้วหน้าพระประธานในวัดมหาวัน

พระรอดหลวง

พระรอด พิมพ์ใหญ่

พระรอด พิมพ์กลาง

วัดมหาวัน
อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

พระรอด พิมพ์เล็ก

พระรอด พิมพ์ตื้น

พระรอด พิมพ์ต้อ

พระรอดองค์จริง
อายุ ๑๓๐๐ ปี

พระรอดหลวง

สภาพ... วัดมหาวัน อ.เมือง จ.ลำพูน ก่อนปี 2500

ป้ายด้านหน้าวัดมหาวัน

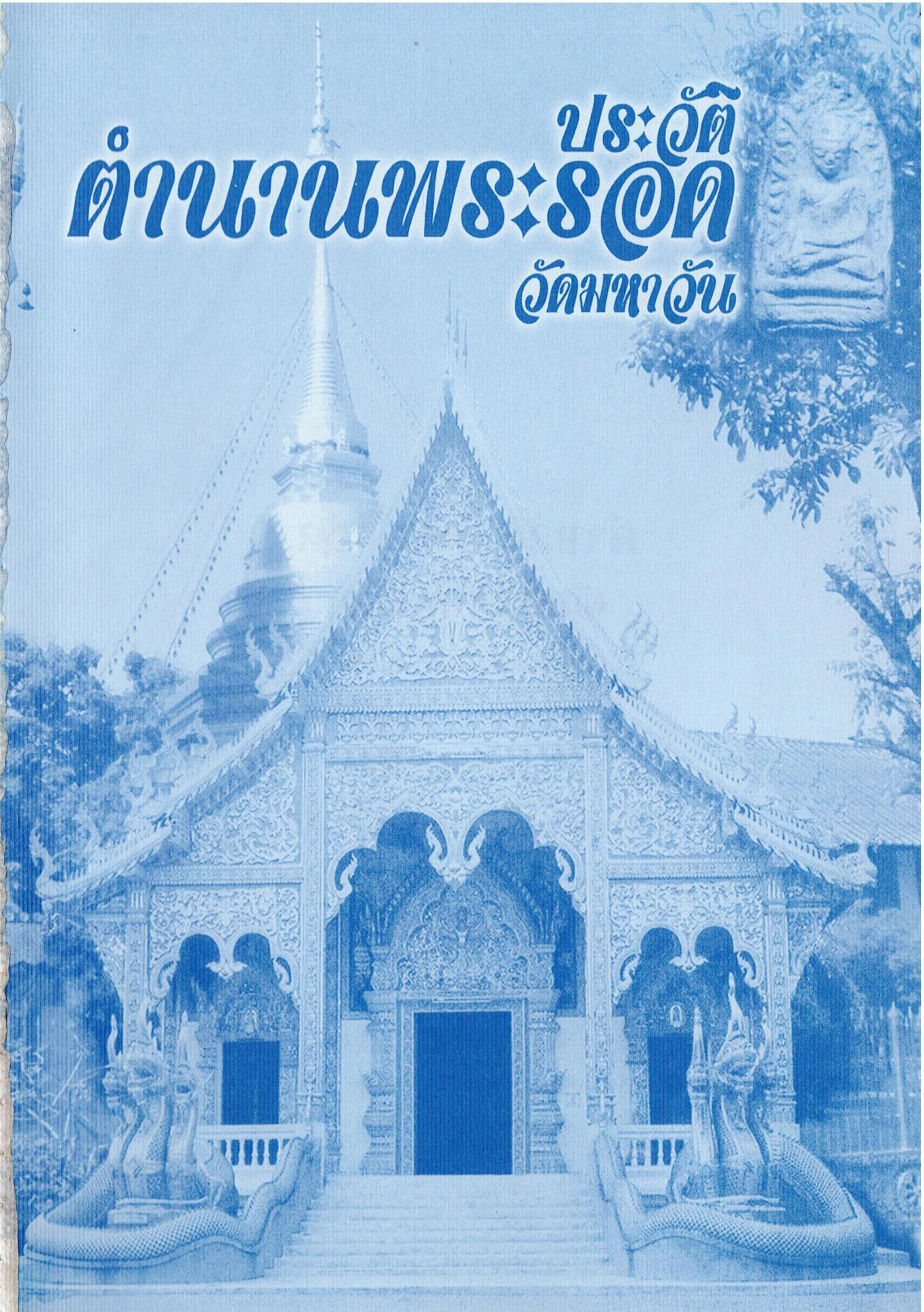

ลานหน้าวิหารวัดมหาวัน

เจดีย์องค์ใหม่ สร้างครอบฐานเจดีย์องค์เดิมไว้
เป็นเจดีย์ที่บรรจุพระรอดสมัยพระนางจามเทวี

ประวัติ
ตำนานพระรอด
วัดมหาวัน

คำขวัญประจำวัด

พัฒนาวัด จัดวัตถุ

ระบุธรรม สัมมนาบุคคล

คำกล่าวบูชาพระรอด

อิมัง พุทธะสักขีปะฏิมัง อะภิปูชะยามะ

อะยัง พุทธะสักขีปะฏิมายะ ปูชะนัสสะ

อานิสังโส อัมหากัง ทีฆะรัตตัง

หิตายะ สุขายะ สังวัตตะตุฯ

ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอบูชาอย่างยิ่ง ซึ่งพระพุทธสักขีปฏิมา (พระรอด)นี้ ขออานิสงส์แห่งการบูชาซึ่งพระพุทธสักขีปฏิมานี้ จงเป็นไป เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายตลอดกาลนานฯ

พิศาลฯ

คำปรารภ

เนื่องในโอกาสงานกุศลของวัดประจำปี เพื่อประโยชน์ในการค้นคว้า ศึกษา จึงได้จัดพิมพ์ประวัติวัดมหาวัน ตำนานพระรอด ซึ่งเป็นพระสำคัญคู่บ้านคู่เมืองจะเป็นประโยชน์แก่ พระสงฆ์ สามเณร ศรัทธาญาติโยม และอนุชนรุ่นหลังให้ศึกษาความเป็นมาของการสร้างบ้านสร้างเมือง วัดวาอาราม ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน หวังว่าคงจะเป็นวิทยาทานแก่ผู้สนใจใฝ่หาความรู้ไม่มากก็น้อย

ขออำนาจบุญกุศลที่เกิดจากการมาร่วมทำบุญในครั้งนี้ จงกลับไปตอบสนองให้ญาติโยม ผู้มีอุปการคุณต่อวัด และมีส่วนร่วมในการบริจาคจตุปัจจัยช่วยงานก่อสร้างเสนาสนะของวัดมหาวัน เพื่อช่วยกันสืบต่ออายุจรรโลง พระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคงสืบไปได้จงประสบแต่ความสุขความเจริญ ประกอบด้วย อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณธนสารสมบัติ ปรารถนาสิ่งใดอันเป็นไปในทางที่ชอบประกอบด้วยธรรม ขอจงเป็นผลสำเร็จตามความปรารถนาของทุกท่านด้วยเทอญฯ

(พระครูพิศาลธรรมนิเทศก์)
รองเจ้าคณะอำเภอเมืองลำพูน
ผู้อำนวยการโรงเรียนเมธีวุฒิกร
เจ้าอาวาสวัดมหาวัน

ตำนาน
วัดมหาวัน

ในอดีตกาล เมื่อประมาณพันสองร้อยปีล่วงมาแล้วคือราว พ.ศ.1200 เศษ ครั้งกระนั้น เมืองลำพูน หรือ ที่เรียกกันว่า หริภุญชัยนครหาได้เป็นเช่นปัจจุบันนี้ ไม่ยังคงเป็นป่าดงพงไพร เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ร้ายนานาชนิดเจ้าของถิ่นเดิมผู้ตั้งรกรากถิ่นฐานอยู่ในแถบนี้ ได้แก่พวกเม็ง (บางแห่งว่าขอมหรือละว้า) ซึ่งอาศัยอยู่กันประปรายทั่วไปในบริเวณรอบๆ เวียงหริภุญชัยปัจจุบันหลักฐานทางตำนานได้กล่าวไว้ว่า สมัยนั้น ยังมีฤาษีสองตนนามว่า **วาสุเทพฤาษีและสุกกทันตฤาษี** ซึ่งทั้งสองเป็นสหายกัน ได้ปรึกษาหารือตกลงกันที่จะช่วยสร้างเมืองใหม่ โดยเลือกสถานที่ได้ริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำกวง (สมัยนั้นคงเป็นสาขาหนึ่งของแม่น้ำปิง) เมื่อช่วยกันสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วยังไม่มีผู้จะครอบครองเมือง ฤาษีทั้งสองจึงตกลงกันให้ไปอัญเชิญพระนางเจ้าจามเทวีราชธิดาของพระเจ้าลพราชเมืองรามะบุระขึ้นมาปกครองเมือง จึงได้ให้ควิยะบุรุษเป็นทูต ไปอัญเชิญพระนางจามเทวีด้วยความเห็นชอบของพระราชบิดา พระนางจึงได้เสด็จมาตามคำอัญเชิญก่อนที่จะเสด็จมาได้ทูลขอสิ่งต่าง ๆ จากพระราชบิดา เป็นต้นว่า พระสงฆ์ผู้ทรงไตรปิฎก 500 รูป พราหมณาจารย์โหราราชบัณฑิตแพทย์และช่างต่าง ๆ อย่างละ 500 คน

เศรษฐี คหบดีก็ 500 คน ทั้งนี้ เพื่อให้สำเร็จประโยชน์และสะดวกสบายในการขึ้นครองเมืองใหม่

เมื่อ พระเจ้าลพราชพระราชทานอนุญาตให้ตามประสงค์ พระนางพร้อมด้วยข้าราชบริพารก็ทูลลาพระราชบิดา และพระราชสวามี ภายหลังทรงออกผนวช (ขณะนั้นพระนางจามเทวีทรงครรภ์ได้ 3 เดือน จากจามเทวีวงศ์พงศาวดารเมืองหริภุญชัย) แล้วเสด็จขึ้นมาทางชลมารค (ทางแพ) จนเวลาล่วงไป 7 เดือน ก็บรรลุถึงนครหริภุญชัยหรือนครลำพูน (จากหนังสือจามเทวีวงศ์บอกว่า เมื่อถึงนครหริภุญชัยได้ 7 วัน ก็ประสูติพระโอรสฝาแฝดทั้งสองพระองค์ นามว่า **อนันตยศ และมหันตยศ**) หลังจากนั้น พระวาสุเทพฤาษี และสุกกทันตฤาษี พร้อมด้วยประชาชนพลเมืองจึงได้พร้อมใจกันจัดพิธีราชาภิเษกพระนางจามเทวี ขึ้นเป็นปฐมกษัตริย์ตรีเสวยราชสมบัติในเมืองหริภุญชัยนครบนแท่นทองสุวรรณอาสน์ นับตั้งแต่นั้นมาเมืองลำพูนจึงได้สมญานามว่า **เมืองหริภุญชัยนคร**"""

เมื่อพระนางจามเทวีได้เสวยราชสมบัติขึ้นเป็นกษัตริย์ครองเมืองแล้ว จึงได้โปรดชักชวนอาณาประชาราษฎร์ให้สร้างพระอารามใหญ่น้อยถวายแด่พระรัตนตรัยเพื่อไว้พำนักอาศัยของบรรดาพระภิกษุสงฆ์ 500 รูปที่ได้อาราธนามาจากกรุงละโว้ แล้วก็อุปถัมภ์บำรุงเอาใจใส่ด้วยจตุปัจจัยมิได้ขาดตลอดมา บรรดาวัดทั้งหลายที่สร้างขึ้นนั้นที่นับเป็นมหาวิหารมี 5 วัดด้วยกันคือ

1. **วัดอรัญญิกรัมมาราม** อยู่ด้านตะวันออก ปัจจุบันเรียกว่า **วัดดอนแก้ว** รวมกับวัดต้นแก้ว

2. **วัดมูลการาม** อยู่ทางทิศใต้ได้แก่ วัดกู่ละมัก(ลมักกัฏฐะ) ปัจจุบัน

เรียก **วัดรมณียาราม**

3. **วัดอาพัทธาราม** อยู่ด้านทิศเหนือ ปัจจุบันเรียกว่า **วัดพระคงฤาษี**

4. **มหาลดาราม** (โยนกว่ามหาสฐานราม) อยู่ด้านทิศใต้ ปัจจุบันเรียกว่า **วัดสังฆาราม** หรือ **วัดประตูลี้**

5. **วัดมหาวนาราม** อยู่ด้านทิศตะวันตกปัจจุบันเรียกว่า **วัดมหาวัน**

เมื่อได้สร้างวัดทั้ง 5 แล้ว พระนางจามเทวีก็ได้สร้างพระพุทธรูปน้อยใหญ่ไว้เป็นจำนวนมาก วัดทั้ง 5 แห่งจึงเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะพระนางเจ้าทรงเอาใจใส่ และมีศรัทธาเลื่อมใสในพระบวรพุทธศาสนายิ่งนักเป็นเอกอัคร ศาสนูปถัมภกหริภุญชัยนครครั้งกระนั้น จึงมีความเจริญรุ่งเรือง บ้านเมืองก็อยู่ร่มเย็นเป็นสุข อุดมสมบูรณ์ด้วยข้าวปลาอาหารมีความเบิกบานทั่วหน้า

วาสุเทพฤาษี และ สุกกทันตฤาษี จึงได้มาปรารภกันว่า เมืองลำพูนหรือหริภุญชัยนครนี้มีสตรีเป็นเจ้าผู้ครองนคร ในอนาคตข้างหน้าบางทีอาจมีศึกเหนือเสือใต้เกิดขึ้นได้ และในกาลต่อไปข้างหน้า อาจมีผู้คิดเบียดเบียนแย่งชิงราชสมบัติไป ฤาษีทั้ง 2 จึงปรึกษาหารือที่จะจัดสร้างเครื่องลางของขลังไว้เพื่อเป็นที่สักการะบูชาป้องกันรักษาบ้านเมือง และเพื่อเป็นพุทธบูชาจะได้เป็นขวัญและกำลังใจแก่เหล่าเสนาอำมาตย์และอาณาประชาราษฎร์ จึงผูกอาถรรพ์ไว้ตรงใจกลางเมือง แล้วจัดหาดินลำพูนทั้ง 4 ทิศ พร้อมด้วยว่าน 1,000 ชนิด และเกสรดอกไม้มาผสมเข้าด้วยกันกับเวทย์มนต์คาถาแล้วคลุกเคล้ากันจนเข้ากันดีแล้ว จัดสร้างพิมพ์พระขึ้น 2 ชนิด ชนิดหนึ่งเรียกว่า **พระคง** เพื่อความมั่นคงของนครหริภุญชัยอีกชนิดหนึ่งเรียกว่า **“พระรอด”** เพื่อความอยู่รอดพ้นจาก

พยันตรายทั้งปวงนานับปการอันอาจเกิดขึ้นได้ เมื่อสร้างเสร็จแล้วก็สุมไฟด้วยไม้มะฮกฟ้าหรือป่ารกฟ้า ไม้ชนิดนี้ปัจจุบันยังมีอยู่ และมีเฉพาะในภาคเหนือนี้เท่านั้น ในตำนานเล่าว่าฤาษีทั้ง 2 สุมไฟนานเจ็ดวันเจ็ดคืน แล้วนำพระคงที่เผาแล้วไปบรรจุไว้ที่วัดพระคงฤาษี พระอื่น ๆ บรรจุไว้ในเจดีย์ของวัดต่าง ๆ ทั้ง 4 ทิศเพื่อเป็นการผูกอาถรรพ์ นำพระรอดบรรจุไว้ใจกลางเมือง คือวัดมหาวนารามหรือวัดมหาวันในปัจจุบัน เป็นที่น่าสังเกตุว่าเมืองหริภุญชัยนครหรือเมืองลำพูน มิเคยมีการถูกรุกรานจากข้าศึก ไพร่ฟ้าประชาชนก็มิต้องหอบเสื่อหมอนพเนจรไปไหนเหมือนกับชาวเมืองอื่น ๆ

สำหรับวัดมหาวัน ถือว่าเป็นพระอารามหลวงในสมัยพระนางเจ้าจามเทวี ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของเมืองลำพูน พื้นที่ติดกับด้านหลังที่ว่าการอำเภอเมืองลำพูนเดิม (ปัจจุบันที่ว่าการอำเภอย้ายไปตั้งที่บ้านเวียงยองหน้าวัดพระยืน) วัดมหาวันมีเนื้อที่ 5 ไร่ 62 วา ห่างจากตัวเมืองลำพูนประมาณ 70 เมตร เดิมชื่อวัดมหาวนาราม สร้างขึ้นในราว พ.ศ. 1200 เศษ ในรัชสมัยของพระนางเจ้าจามเทวี วัดนี้ได้เจริญรุ่งเรืองมาโดยลำดับ และเจริญมาหลายชั่วกษัตริย์ กาลต่อมาได้ร้างไปเพราะศึกสงคราม ช่วงเวลานี้จะร้างไปกี่ปีไม่มีหลักฐานปรากฏชัดเจนจนถึงสมัยของพระยาสรรพสิทธิ โอรสของพระยารถราช พระองค์ได้เข้ามาบรรพชาเป็นสามเณรจำพรรษาอยู่ที่วัดนี้ในราว พ.ศ. 1620 จึงได้เป็นประธานบูรณะซ่อมแซมพระเจดีย์ และสร้างพระพุทธรูปใหญ่ไว้องค์หนึ่ง ปัจจุบันพระพุทธรูปองค์นี้เป็นประธานอยู่ในวิหาร (จากคำบอกเล่าสืบ ๆ กันมา) และได้ขนานนามวัดนี้ว่า **วัดมหาวัน** ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

วัดมหาวัน จึงเจริญรุ่งเรืองขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง ในกาลต่อมาวัดนี้ได้ร้างไปอีกเป็นระยะเวลาหลายร้อยปี จนถึงราว จ.ศ. 1184 หรือ พ.ศ. 2365 จึงได้มีพระภิกษุสามเณรมาจำพรรษาอีก ซึ่งมีท่านอินทรภิกขุเป็นเจ้าอาวาส ได้ชักชวนศรัทธาประชาชนช่วยกันแผ้วถาง พอมีสถานที่อยู่ได้แต่ก็ยังเป็นป่าอยู่ ครั้นกาลต่อมาในราว จ.ศ. 1192 หรือ พ.ศ. 2373 มีท่านอริยวังโส (จากมูลฤกษ์จักขวานุวุตติท่านอริยวังโสจารไว้) ได้ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสสืบมา แต่วัดนี้ก็ยังเป็นสถานที่รกร้างอยู่อีกมากเพราะสถานที่เป็นป่าไม้สีเสียดเป็นหลุมเป็นบ่อวัดจึงไม่เจริญ ต่อมาในราว จ.ศ. 1213 หรือ พ.ศ. 2394 สมัยของท่านพระครูบาอุปนันท์ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาส ท่านได้ชักชวนคณะศรัทธา ซึ่งมีแม่เฒ่าเรือนคำเป็นหัวหน้าช่วยกันปรับพื้นที่ของวัดให้ราบเรียบเท่าที่จะทำได้ แล้วได้พัฒนาวัดสร้างอุโบสถ วิหาร ศาลา กำแพงขึ้นแล้วกลับไปใช้ชื่อเดิมว่า วัดมหาวนารามอีกครั้งหนึ่ง

ในสมัยนั้น วัดมหาวันเจริญขึ้นทั้งด้านวัตถุและด้านการศึกษานั้นมีหลักฐานจากพระคัมภีร์ต่าง ๆ ที่ท่านพระครูบาอุปนันท์ได้จารึกไว้ เช่น ทศนิบาต วีสนิบาต จตุกนิบาต บาลีไวยากรณ์ธรรมบทยกศัพท์มลคลทีปนี สารัตถทีปนี สมันตปาสาทิกา เป็นต้น และยังมีพระคัมภีร์อื่น ๆ อีกมากมายปัจจุบันอยู่ที่หอพระไตรปิฎกวัดมหาวันทั้งหมดจากพระคัมภีร์เหล่านี้จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าการศึกษาสมัยท่านครูบาอุปนันท์นั้นเจริญมาก อนึ่งในปี พ.ศ. 2415 ท่านครูบาอุปนันท์ก็ยังได้เป็นเจ้าศรัทธาสร้างพระพุทธไสยาสน์ขึ้นที่วัดพระธาตุหริภุญชัยปัจจุบันอยู่หน้าวัดพระธาตุคณะหลวงสิ้นค่าก่อสร้างทั้งหมด 800 บาท สมัยต่อมามีเจ้าอาวาสหรือ

สมภารสืบ ๆ กันมาอีกหลายองค์คือ ท่านครูบาเป็ง ท่านครูบาคันธา ท่านครูบาฟู ในสมัยของท่านครูบาฟู วัดมหาวันได้กลับมาเจริญขึ้นอีกครั้งหนึ่งและเจริญทุกด้าน ทั้งการปกครอง การศึกษาการเผยแผ่ การสาธารณูปการ จนพระคุณท่านได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะ (เจ้าคุณ) ชั้นสามัญในราชทินนามที่พระญาณมงคลสกลหริภุญชัยคณาจารย์สังฆปาโมกข์ และได้ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะจังหวัดลำพูนที่เป็นพระราชาคณะ(เจ้าคุณ) องค์แรกด้วย ดังนั้น วัดมหาวันจึงได้เจริญขึ้นอย่างรวดเร็วทุกด้านด้วยความชาญฉลาดของพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระญาณมงคล (ครูบาฟู) นั่นเอง

การปกครอง พระเดชพระคุณท่านฯ ได้จัดระเบียบการปกครองภายในวัดเป็นอย่างดี ตลอดถึงระเบียบการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดในสมัยนั้นเป็นอย่างดี จนเป็นแบบอย่างที่ดีมาถึงปัจจุบันนี้

การสาธารณูปการ ในปี พ.ศ. 2465 ท่านได้บูรณะวิหารวัดมหาวันและซ่อมแซมเจดีย์ซึ่งปรักหักพังไปเป็นเวลานานโดยหานายช่างชาวพม่ามาปฏิสังขรณ์ ต่อมาได้ก่อสร้างกุฏิและศาลาบาตร (ศาลาวิหารคต) และสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมขึ้นอีกหลัง และในปี พ.ศ. 2471 ท่าน ได้เป็นประธานเชิญชวนศรัทธาของวัดร่วมกันสร้างอุโบสถขึ้นอีก 1 หลัง และในปี พ.ศ. 2473 ท่านได้เป็นประธานสร้างหอพระไตรปิฎกขึ้นอีก (ท่านได้ถึงแก่มรณะภาพหลังจากฉลองหอพระไตรปิฎกแล้ว) และท่านได้เปลี่ยนชื่อวัดกลับมาเป็นวัดมหาวันอีกครั้งหนึ่ง สมัยนั้นทางวัดได้ศรัทธาที่ให้ความอุปถัมภ์อย่างแข็งแรงหลายท่านเช่นเจ้าพ่อบุรีรัตน์ เจ้าแม่สุณา ณ ลำพูน

แม่กุย โค้วเคียมเอียะ เจ้าแม่แขกแก้ว ณ ลำพูน ชายาของเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ เจ้าผู้ครองนครหริภุญชัยองค์สุดท้าย เป็นต้น

ในด้านการศึกษา ท่านได้จัดการศึกษาขึ้นทั้งทางคดีโลกและคดีธรรม ทางคดีโลก ได้จัดตั้งโรงเรียนประชาบาลขึ้นที่วัดมหาวันเป็นแห่งแรกในจังหวัดลำพูน มีนักเรียนทั้งเด็กชายและเด็กหญิงและพระภิกษุสามเณรเข้าศึกษาได้ทางคดีธรรม ได้จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมขึ้นเป็นแห่งแรก เช่นเดียวกัน มีการสอนทั้งบาลี และนักธรรม ครูผู้สอนซึ่งเป็นพระมหาเปรียญมาจากกรุงเทพมหานคร จากการได้รับการศึกษาดังกล่าววัดมหาวันจึงเจริญขึ้นทุกด้าน มีพระมหาเปรียญหลายรูป และยังเจริญมากระทั่งทุกวันนี้ แต่พื้นที่วัดมหาวันคับแคบ ต่อมาการศึกษาได้เติบโตขึ้นตามลำดับ เจริญขึ้นตามลำดับ สถานที่ที่มีอยู่ไม่สามารถขยายออกไปได้ จึงตกลงย้ายโรงเรียนไปเปิดสอนและตั้ง ณ วัดพระธาตุหริภุญชัย จนถึงปัจจุบัน

ในด้านการเผยแผ่ ท่านได้จัดให้พระมหาเปรียญออกเที่ยวจาริกเทศนา เมื่อสิ้นสมัยพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระญาณมงคล (ฟู) แล้ว พระวินัยธรกี้ ญาณวิจาโร ได้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสสืบต่อมา ความเจริญทุก ๆ ด้านของวัดมหาวันก็เจริญติดต่อกันมาตามลำดับเจ้าอาวาสท่านนี้ คณะศรัทธาศิษยานุศิษย์เคารพนับถือท่านมาก และเรียกชื่อท่านว่า **"ท่านอาจารย์วินัยธรญาณวิจารณ์"** เพราะท่านเคร่งครัดในพระวินัยมาก ทั้งประกอบด้วยพรหมวิหารธรรมอยู่อย่างมั่นคง ท่านดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสตั้งแต่ พ.ศ. 2473 จนถึง พ.ศ. 2494 รวม 21 ปี ท่านก็ได้มรณภาพลง

วัดมหาวันอยู่ในความอุปถัมภ์ของเจ้าแม่แขกแก้ว ณ ลำพูน เจ้าวรทัศน์ ณ ลำพูน เจ้าวรเทวี ณ ลำพูน มาตลอด

พ.ศ. 2494 พระมหาชุมพล ชุตินฺธโร (รุนรักษา) หรือท่านพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระญาณมงคล (ชุมพล) ได้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดมหาวันสืบต่อมา พระเดชพระคุณท่านได้ดำเนินปฏิปทาตามเจ้าอาวาสองค์ก่อน ๆ คือท่านเป็นพระสงฆ์ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ดีมาก ทั้งด้านการปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ และการสาธารณูปการ ด้วยผลงานที่ท่านได้บำเพ็ญมาด้วยดีในหน้าที่การงานโดยตลอด จึงได้รับการแต่งตั้งให้เป็นศึกษาอำเภอเมืองลำพูน มีหน้าที่รับภาระในด้านการศึกษาของคณะสงฆ์อำเภอเมืองลำพูน เมื่อ พ.ศ. 2493 ได้รับตำแหน่งเจ้าอาวาส ท่านได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็น พระครูสัญญาบัตรชั้นตรี ในราชทินนามที่ **พระครูประโชติธรรมประจิตร** เมื่อ พ.ศ. 2498 พ.ศ. 2510 ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะจังหวัดลำพูน และได้เลื่อนชั้นสมณศักดิ์จากพระครูสัญญาบัตรชั้นตรีข้ามชั้นไปเป็นพระครูสัญญาบัตรชั้นพิเศษใน ราชทินนามเดิมและได้รับแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์ เมื่อปี พ.ศ. 2511 ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ (เจ้าคุณ) จากองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2512 ในราชทินนามที่ **พระญาณมงคล** และได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดลำพูน เมื่อ พ.ศ. 2524 จนกระทั่งถึงวันมรณภาพ เมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2531 ในขณะที่พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระญาณมงคล (ชุมพล ชุตินฺธโร) ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดมหาวันเจริญทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการพัฒนาวัด ทั้งทางวัตถุและทางจิตใจ

ควบคู่กันไปจนได้รับยกให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง ได้รับประทานพัดยศและใบกำกับจากองค์สมเด็จพระสังฆราช การศึกษาพระคุณท่านได้ให้ความสนใจเอาใจใส่ให้ทุนสนับสนุน พระคุณท่านเป็นผู้มองเห็นการณ์ไกล ให้ความอุปการะแก่เหล่าลูกศิษย์เป็นอย่างดี พระคุณท่านยังสนับสนุนให้ทุนการศึกษาแก่เด็กที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ในชนบทที่ห่างไกลกันดารอีกด้วย พระคุณเหล่านี้คงยังจารึกอยู่ในจิตใจของคณะสงฆ์ ศรัทธาประชาชน ศิษยานุศิษย์ตลอดไป อย่างไรก็ดีเป็นที่น่าสังเกตว่า คราวใดถ้าวัดมีเจ้าอาวาสที่มีปรีชาสามารถ เฉลียวฉลาด ยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม คราวนั้นวัดวาอารามก็เจริญก้าวหน้าทุกด้าน ศรัทธาทายกทายิกาก็อบอุ่นใจมีปิติชื่นบานกันทั่วหน้า ทั้งนี้เพราะอาศัยสมรรถภาพและคุณงามความดีของท่านผู้เป็นอธิบดีสงฆ์ของวัดมหาวัน นับว่าโชคดีที่ได้พระสงฆ์เช่นนั้นเป็นผู้นำตลอดมา สมกับเป็นวัดที่อดีตกษัตริย์สร้างในสมัยพระเจ้าแม่จามเทวี สมดังคำกลอนที่ว่า

วิหารหลังเดิม บูรณะครั้งที่ ๑ ปี พ.ศ. [illegible]

วัดมหาวันเป็นวัดกษัตริย์สร้าง
ไม่โรยร้างรุ่งเรืองดังเมืองสวรรค์
วัดมหาวันจะตั้งอยู่ยั่งยืนนาน
ตลอดกาลห้าพันวสา พระโคดม

รายนามเจ้าอาวาส

1.ท่านครูบากองแก้ว ไม่ทราบว่ามารับตำแหน่งเมื่อใด ทราบแต่เพียงว่าท่านย้ายมาจากวัดช้างรอง อำเภอเมืองลำพูน เป็นผู้ริเริ่มทำการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดมหาวันเป็นองค์แรกหลังจากวัดมหาวันได้ร้างไป เพราะภัยสงครามโลก

2. ท่านครูบาอุปนันท์ ไม่ทราบมารับตำแหน่งเจ้าอาวาสตั้งแต่เมื่อใด

3. ท่านครูบาคัมภีระ ไม่ทราบมารับตำแหน่งเจ้าอาวาสตั้งแต่เมื่อใด

4. ท่านครูบาเป็ง ไม่ทราบมารับตำแหน่งเจ้าอาวาสตั้งแต่เมื่อใด

5. ท่านครูบาคันธา ไม่ทราบมารับตำแหน่งเจ้าอาวาสตั้งแต่เมื่อใด

6. ท่านเจ้าคุณพระญาณมงคล (ฟู) ฉายา ญาณวิชโย นามสกุล ขัดแก้ว รับตำแหน่งเจ้าอาวาสตั้งแต่ พ.ศ. 2437 ถึงพ.ศ. 2473 ได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าคณะจังหวัดลำพูนที่ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะ (เป็นเจ้าคุณ) องค์แรกของจังหวัดลำพูน เป็นเจ้าอาวาส 36 ปี ได้ถึงแก่มรณภาพ

7. ท่านวินัยธรบุญมา (นามเดิมกี้) ฉายา ญาณวิจาโร นามสกุล ปัญญาวงศ์ รับตำแหน่งเจ้าอาวาสตั้งแต่ พ.ศ. 2473 ถึง พ.ศ. 2494 เป็นเจ้าอาวาส 21 ปี ได้ถึงแก่มรณภาพ

8. ท่านเจ้าคุณพระญาณมงคล (ชุมพล ชุตินฺธโร) นามสกุล รุณรักษา วิทยฐานะ ป.ธ.4, นธ. เอก ครู พ. รับตำแหน่งเจ้าอาวาสตั้งแต่ พ.ศ. 2494 ถึง พ.ศ. 2531 เป็นเจ้าอาวาส 38 ปี เป็นพระราชาคณะ(เจ้าคุณ) รูปที่ 2 ของวัดมหาวันและได้ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะจังหวัดลำพูน

9. พระครูพิศาลธรรมนิเทศก์ (เจริญ โชติธโร) นามสกุล เดชอูป วิทยฐานะ ป.ธ.3, น.ธ.เอก พ.กศ.พม. เป็นเลขานุการเจ้าคณะจังหวัดลำพูน ในสมัยพระราชสุตาจารย์วัดจามเทวีและพระญาณมงคล เป็นเจ้าคณะจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2541 ศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาจนจบพุทธศาสตร์บัณฑิต (พธ.บ.)จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตเชียงใหม่และศึกษาต่อจนจบปริญญาโทมหาบัณฑิตเอกการบริหารการศึกษา (กศ.ม.) จากมหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก พ.ศ. 2544

วันที่ 5 ธันวาคม 2531 ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็น พระครูสัญญาบัตร รองเจ้าคณะอำเภอชั้นโท ขณะเป็นรองเจ้าอาวาส

วันที่ 5 ธันวาคม 2532 ได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาสวัดมหาวันจนถึงปัจจุบัน

วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2537 ได้รับแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์

วันที่ 5 ธันวาคม 2537 ได้รับพระราชทานเลื่อนชั้นสมณศักดิ์เป็นพระครูสัญญาบัตร รองเจ้าคณะอำเภอชั้นเอก

วันที่ 31 พฤษภาคม 2531 ได้รับพระราชทานเสาเสมาปิดทองคำจากพระหัตถ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี และประกาศเกียรติคุณบัตร จากสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชในสาขาผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา ณ พุทธมณฑล อ.นครไชศรี จ.นครปฐม

วันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2540 ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนเมธีวุฒิกรวัดพระธาตุหริภุญชัยจนถึงปัจจุบัน ได้สืบสานงานของวัดเจริญรอยตามปฏิปทาของท่านเจ้าคุณพระญาณมงคล(ชุมพล ชุตินฺธโร)

ซึ่งเป็นพระอาจารย์ ได้พัฒนาวัดทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจมาโดยลำดับดังนี้

พ.ศ. 2532 เป็นประธานร่วมกับศรัทธาญาติโยมสร้างศาลาโรงครัว (ห้องสมุด) กว้าง 6 เมตร ยาว 24 เมตร สิ้นทุนทรัพย์ 235,000 บาท

พ.ศ. 2533 เป็นประธานร่วมกับศรัทธาญาติโยมสร้างมณฑบ เป็นที่ประดิษฐานรูปเหมือนของท่านเจ้าคุณพระญาณมงคล สิ้นทุนทรัพย์ 60,000 บาท

พ.ศ. 2535-2536 เป็นประธานร่วมกับศรัทธาญาติโยม

- สร้างศาลาการเปรียญ 2 ชั้น 1 หลัง สิ้นทุนทรัพย์ 2,258,322 บาท
- สร้างศาลาครัวไฟเพิ่มอีก 1 หลัง สิ้นทุนทรัพย์ 88,950 บาท
- สร้างห้องน้ำ 2 แห่ง 15 คูหา สิ้นทุนทรัพย์ 150,365 บาท
- ติดตั้งเสียงตามสายในชุมชนมหาวันสิ้นทุนทรัพย์ 128,610 บาท
- ต่อเติมศาลาห้องสมุดออก 2 ข้างซ้าย-ขวา สิ้นทุนทรัพย์ 118,503 บาท

พ.ศ. 2537-2541 เป็นประธานร่วมกับศรัทธาญาติโยม

- สร้างวิหาร 1 หลังกว้าง 25 ศอก ยาว 58 ศอก ก่อด้วยอิฐถือปูนเสาคอนกรีตเสริมเหล็กประดับดอกปิดทองคำเปลวทั้งหมด สิ้นทุนทรัพย์ 13,539,623.50 บาท (สิบสามล้านห้าแสนสามหมื่นเก้าพันหกร้อยยี่สิบสามบาทห้าสิบสตางค์)
- สร้างกำแพงสูง 2 เมตร กว้างห้องละ 2 เมตร รวมห้องรอบวัดทั้ง 4 ด้านสิ้นทุนทรัพย์ 1,307,030.00 บาท(หนึ่งล้านสามแสนเจ็ดพันสามสิบบาทถ้วน)

- สร้างศาลาทรงไทยครอบบ่อน้ำหน้าวิหาร 1 หลังสิ้นทุนทรัพย์ 101,782.00 บาท (หนึ่งแสนหนึ่งพันเจ็ดร้อยแปดสิบสองบาทถ้วน)

- บูรณเจดีย์สิ้นทุนทรัพย์ 269,260.00 บาท

- บูรณศาลาการเปรียญ สิ้นทุนทรัพย์ 27,825.00 บาท

- บูรณศาลาโรงครัว สิ้นทุนทรัพย์ 14,440.00 บาท

- ปูพื้นบริเวณวัดด้วยตัวหนอนบอล์กซีแพค สิ้นทุนทรัพย์ 708,052.00 บาท

- ติดตั้งประตูอัลลอยด์ 5 ประตู สิ้นทุนทรัพย์ 164,011.00 บาท

รวมค่าบูรณก่อสร้างเสนาสนะทั้งหมดเฉพาะปี 2537-2541 สิ้นทุนทรัพย์ 15,132,023.50 บาท(สิบห้าล้านหนึ่งแสนสามหมื่นสองพันยี่สิบสามบาทห้าสิบสตางค์) ทำบุญถวายทาน 1-4 พฤษภาคม 2541

- พ.ศ. 2537 บูรณะเจดีย์ที่บรรจุพระรอดหุ้มทองจังโก๋ทั้งองค์ ปิดทองคำเปลวทั้งหมด ทำรั้วเหล็กกำแพงปิดทองคำเปลวรอบ 3 ด้าน สิ้นทุนทรัพย์ 1,277,622 บาท พ.ศ. 2545 ร่วมศรัทธาชุมชนมหาวัน สร้างศาลาห้องสมุด ที่ตั้งกลุ่มชุมชน และอ.ส.ม. สิ้นทุนทรัพย์ 890,000 บาท ประตูอัลลอยต์ตรงหน้าวิหารอีก 65,000 บาท

- พ.ศ. 2548 สร้างห้องน้ำ 8 ห้อง สิ้นทุนทรัพย์ 120,000 บาท รวมค่าก่อสร้างทั้งสิ้นปี 2537-2548 ทั้งหมด 2,352,600 บาท(สองล้านสามแสนห้าหมื่นสองพันหกร้อยบาทถ้วน)

งานพิเศษ พ.ศ. 2535 เป็นประธานจัดสร้างพระรอดรุ่นยมกปฏิหารย์ ณ สถานที่ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงยมกปฏิหารย์นครสาวัตถี ใกล้กับพระเชตวันมหาวิหารประเทศอินเดีย

วัตถุประสงค์

1. เป็นทุนสร้างศาลาการเปรียญ 2,200,000.00 บาท

2. สมทบทุนสร้างห้องสมุด โดยเสด็จพระราชกุศลสร้างหอสมุด สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามมกุฎราชกุมารี ณ วัดไทยพุทธคยา ประเทศอินเดีย 300,000.00 บาท

3. สมทบทุนนิธิพระปริยัติธรรม วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤดิ์ กรุงเทพฯ 1,300,000.00 บาท

4. บริจาคสมทบทุนสร้างอาคาร มหาวิทยาลัยสงฆ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ 20,000.00 บาท รวมเป็นเงินทั้งหมด 3,820,000.00 บาท

5. จัดตั้งทุนนิธิวัดมหาวัน 1,000,000.00 (หนึ่งล้านบาทถ้วน)

พ.ศ. 2550 รวมชุมชนศรัทธาวัดมหาวัน เทศบาลสร้างศาลา S.M.L. 1 หลัง 3 20,000 บาท

ปรับปรุงที่พักบริเวณวัด และปูตัวหนอนใต้วิหาร 250,000 บาท

ประวัติ
ตำนานพระรอด
วัดมหาวัน

วัดมหาวัน ใช่แต่จะมีความสำคัญเพราะเป็นพระอารามหลวงของพระแม่เจ้าจามเทวีปฐมกษัตริย์ตรีแห่งนครหริภุญชัยหรือลำพูนเท่านั้น ยังเป็นสถานที่บรรจุพระรอดที่ลือชื่อไปทั่วทุกแห่ง จนเป็นที่รู้จักกัน คือ พระรอดลำพูน เป็นวัดต้นกำเนิดพระรอด ก่อนที่จะเล่าตำนานจึงขอนำท่านไปยังสถานที่บรรจุพระรอดก่อนเป็นอันดับแรก เพื่อให้ทราบเรื่องราวหรือตำแหน่งแห่งหนว่าพระรอดบรรจุอย่างไร

ณ สถานที่วัดมหาวันที่ตั้งอยู่ในปัจจุบันได้มีคนเล่าสืบ ๆ กันมาว่าสมัยโน้น ก่อนที่จะมีคนสร้างวัดขึ้นอีกครั้งหนึ่งนั้นโบราณวัตถุของเก่า ๆ ได้เหลือปรากฎอยู่ แต่พระเจดีย์มีเครือเถาวัลย์ปกคลุมไปหมด แทบมองไม่เห็น(เจดีย์องค์นี้ได้ปรักหักพังไปเหลือไว้แต่ฐานได้สร้างเจดีย์องค์ใหม่ที่อยู่หลังพระวิหารในปัจจุบันครอบไว้ ฐานเก่าเป็นศิลาแลงยาวขนาดก้อนละ 1 เมตรหนาประมาณ 12 นิ้ว) อย่างเดียวเท่านั้นนอกนั้นก็ไม่มีสิ่งใดปรากฏเหลืออยู่เลย เจดีย์ได้ปรักหักพังลงเมื่อใดไม่มีใครทราบ ตามหลักฐานตามตำนานได้กล่าวไว้ว่าเจดีย์องค์นี้แหละเป็นสถานที่บรรจุพระรอด เพราะเหตุที่เจดีย์ได้ปรักหักพังลง พระรอดจึงได้กระจัดกระจายไปในที่ต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงสันนิษฐานกันว่ายอดพระเจดีย์คงปรักหักพังลงไปทางทิศตะวันตกเพราะได้มีผู้ขุดพบยอดพระเจดีย์ ซึ่งเป็นศิลาแลงในทางทิศนั้นมาก อนึ่งมีผู้ขุดค้นพบพระรอดได้เป็นจำนวนมากทางทิศนี้ด้วย

เพราะเหตุที่เจดีย์ได้ปรักหักพังลง พระรอดจึงได้กระจัดกระจายไปในที่ต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงสันนิษฐานกันว่ายอดพระเจดีย์คงปรักหักพังลงไปทางทิศตะวันตก เพราะได้มีผู้ขุดพบยอดพระเจดีย์ซึ่งเป็นศิลาแลงใน ทางทิศนั้นมาก อนึ่งมีผู้ขุดค้นพบพระรอดได้เป็นจำนวนมากทางทิศนี้ด้วย ซึ่งนับว่ามีมากกว่าทิศอื่น ๆ จนสถานที่ขุดพบพระรอดกลายเป็นบ่อน้ำในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามในสมัยก่อนหามีผู้คนสนใจไม่พึ่งมาตื่นตัวกันทีหลัง ต่อมาจึงมีการขุดค้นกันเรื่อยมาปัจจุบัน จึงขุดค้นหาได้ยากมากเกือบจะกล่าวได้ว่าหาไม่พบเลย ก็ได้ในบริเวณวัดเพราะแต่ละแห่งทั่วบริเวณวัดขุดกันแล้วขุดกันอีก นับไม่ถ้วน ซ้ำ ๆ ซาก ๆ จะคงเหลืออยู่บ้างก็บริเวณที่มีสิ่งปลูกสร้างตั้งอยู่เท่านั้น อย่างไรก็ตามสักขีพยานของพระรอดก็ยังเหลือปรากฎอยู่คือของเก่าแก่ได้แก่ พระรอดหลวงหรือคนทั่วไปชอบเรียกกันว่า แม่พระรอด พระรอดหลวงนี้เป็นหินทราย และสลักหน้าตักกว้าง 17 นิ้ว สูง 16 นิ้ว ประดิษฐานอยู่ในวิหารบนแท่นแก้วหน้าพระประธานมีงาช้างครอบอยู่ (ผู้สนใจโปรดไปชมได้ เพื่อนมัสการพระรอดหลวง) พระองค์นี้ขุดได้จากพื้นดินพร้อมกับโบราณวัตถุอื่น ๆ เช่น ศิลาแลงจารึกอักษรขอมเป็นต้น และเป็นวัตถุโบราณชิ้นเดียวที่มีอยู่ในวัดมหาวันจนถึงปัจจุบัน นับว่าเป็นโบราณวัตถุที่สำคัญคู่วัดมหาวันและคู่บ้านคู่เมืองลำพูน ชื่อจริงที่เรียกกันคือ พระพุทธสักขีปฏิมากร ทำด้วยกาพศิลา ตามที่มาในชินกาลมาลินี

อนึ่ง พระรอดนี้มีขนาดหลายอย่างต่าง ๆ กัน นับตั้งแต่ชนิดที่ใหญ่ที่สุดคือพระรอดหลวงโตเท่า ๆ กับพระคง มีขนาดเท่ากับหัวแม่มือ นอกนั้นก็เรียงกันมาตามลำดับจนถึงขนาดเล็กที่สุด เล็กเท่าใบมะขาม

สีพระรอดนั้นมีมากสีด้วยกัน เช่น สีแดงเข้ม สีแดงเรื่อ ๆ สีดอกจำปา สีเทา(สีมอย) และสีดำเป็นต้น การกำหนดสีไม่ค่อยจะแน่นอนนัก ทั้งขนาดใหญ่ กลาง และเล็กมีคละปะปนกันไป ถ้าสีขาวหรือสีแดง สีมะขามเปียกส่วนมากเนื้อยุ่ย (ผุ) ถ้าสีดำหรือสีเขียว เนื้อจะแกร่ง(สีมะขามเปียก สีดอกจำปา สีเขียวแมลงภู่) หาได้ยาก อย่างไรก็ดีเป็นที่น่าสังเกตว่าทุกชนิดมีเนื้อดินละเอียดด้วยกันทั้งนั้น เกี่ยวกับรูปร่างลักษณะและแบบพิมพ์ก็ทำนองเดียวกันเท่าที่เคยเห็นและขุดพบปรากฏว่าไม่ซ้ำแบบกัน จึงถือเอาเป็นที่ยุติแน่นอนไม่ได้ว่ามีกี่พิมพ์ กี่แบบกันแน่ หลักฐานทางตำนานเองก็ไม่ได้กล่าวไว้ แต่บางท่านก็กล่าวว่ามีเพียงสามแบบด้วยกันคือ แบบพิมพ์ยาว แบบพิมพ์แบน และแบบที่ได้สัดส่วน อย่างไรก็ตามเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะด้านหน้าขององค์พระเป็นรูปปางมารวิชัยไม่มีลวดลายและใบโพธิ์อย่างพระคงไม่อยู่เป็นที่น่าสังเกตว่าทุกชนิดมีเนื้อดินละเอียดด้วยกันทั้งนั้น เกี่ยวกับรูปร่างลักษณะและแบบพิมพ์ก็ทำนองเดียวกันเท่าที่เคยเห็นและขุดพบ ปรากฏว่าไม่ซ้ำแบบกัน จึงถือเอาเป็นที่ยุติแน่นอนไม่ได้ว่ามีกี่พิมพ์กี่แบบกันแน่ หลักฐานทางตำนานเองก็ไม่ได้กล่าวไว้ แต่บางท่านก็กล่าวว่ามีเพียงสามแบบด้วยกันคือ แบบพิมพ์ยาว แบบพิมพ์แบน และแบบที่ได้สัดส่วน อย่างไรก็ตามเกี่ยวกับรูปร่างลักษณะด้านหน้าขององค์พระเป็นรูปปางมารวิชัยไม่มีลวดลายและใบโพธิ์อย่างพระคงไม่อยู่ในเรือนแก้วอย่างพระเลี่ยม องค์พระจะเห็นพระเนตรพระโขนงเด่นชัดชนิดธรรมชาติ ไม่ใช่เอาเหล็กแหลมขีดเขียนเอาพระอุระนูน บางพิมพ์ด้านหลังนูนเล็กน้อยคล้ายหลังเบี้ย (ริมสองข้างลดต่ำ กลางนูน) บางพิมพ์ข้างหลังตรง บางพิมพ์ หลังเอนไม่เกลี้ยงเกลานัก มีรอยนิ้วมือติดอยู่

มากบ้างน้อยบ้าง ใต้ฐานพระไม่เรียบเสมอไป บางองค์ลึกบุ๋มเข้าไป บางองค์ก็นูนยื่นออกมา

เกี่ยวกับชื่อครั้งแรกนั้นไม่ปรากฏชื่อ คงเรียกรวมกันว่า พระพิมพ์ชนิดดินเผา ต่อมาภายหลังเมื่อมีผู้ขุดพบและนำมาใช้กราบไหว้สักการะบูชาก็เลยกลายมีชื่อเรียกเป็นอย่าง ๆ ไป สำหรับพระรอดนั้นมีข้อที่ที่จะพึงสันนิษฐานเกี่ยวกับชื่อได้ 3 ทางคือ ทางแรกกล่าวกันว่าพระพิมพ์ชนิดนี้ฤๅษีนารอด (นารท) เป็นผู้สร้างจึงได้นามตามผู้ที่สร้างว่า **พระรอด"** ทางที่สองเนื่องจากพระพิมพ์ชนิดนี้ ได้มีผู้นำไปไว้สักการะบูชา และนำพาติดตัวไปยังที่ต่าง ๆ ปรากฏว่าผู้ที่นำไปนั้นได้รับความปลอดภัยรอดพ้นจากสรรพอุปัทอันตรายได้เป็นอย่างดี ดังนั้นต่อมาจึงได้มีชื่อว่า **"พระรอด"** ประการสุดท้ายเพราะความค่าที่พระพิมพ์ชนิดนี้มีองค์เล็กกว่าพระชนิดอื่น จึงเป็นผลพลอยให้ได้นามว่า **"พระรอด"** อย่างไรก็ตามทั้ง 3 อย่างดังที่กล่าวมาแล้วนั้นเป็นข้อสันนิษฐาน จึงขอฝากไว้ให้เป็นหน้าที่ของนักค้นคว้าโบราณวัตถุสืบต่อไปว่าอันไหนจะถูกกันแน่

ฉบับที่ 1

ถอยหลังแต่นี้ไปสมัยเมื่อพระนางเจ้าจามเทวีได้ราชาภิเษกขึ้นเป็นผู้ครองนครหริภุญชัยลำพูนแล้วประมาณ พ.ศ. 1200 เศษ ฤาษีทั้ง 4 องค์อันมีวาสุเทพฤาษี และสุกกทันตฤาษี เป็นต้นจึงได้มาปรารถกันว่าเมืองลำพูนหรือหริภุญชัยนครนี้ มีเจ้าผู้ครองนครเป็นสตรีชะดีชะร้ายอาจศึกเหนือเสือใต้หรือต่อไปภายภาคหน้าอาจมีผู้คิดร้ายแย่งชิงราชสมบัติก็เป็นไปได้จึงปรึกษาหารือกันที่จะสร้างเครื่องป้องกันรักษาจึงผูกอาถรรพ์ไว้ตรงใจกลางเมือง แล้วได้สร้างพระเครื่องรางของขลังชนิดต่าง ๆ ขึ้น

วัตถุที่ใช้สร้างในขณะนั้นก็มีว่านพันชนิด เกสรดอกไม้พันหนึ่ง และดินเหนียวซึ่งนำมาจากทิศทั้งสี่ เอามาผสมสร้างเป็นพระพุทธรูปต่างชนิดกัน ท่านวาสุเทพฤาษีได้สร้างพระคงบรรจุทางทิศเหนือของเมืองหริภุญชัย คือ ที่วัดพระคงฤาษีปัจจุบัน ฤาษีนอกนั้นได้สร้างขึ้นคนละชนิด สำหรับพระรอดสุกกทันตฤาษีที่อยู่ภูเขาแคว้นศรีสัชนาลัย (สวรรคโลกปัจจุบัน) เป็นผู้สร้างขึ้นแล้วทำพิธีปลุกเสกด้วยพระเวทอันขลัง และศักดิ์สิทธิ์สำหรับปราบปรามศัตรูหมู่มิตรที่คิดร้ายสำเร็จได้ จึงได้นำเอาไปบรรจุไว้ในเจดีย์เบื้องปัจจิมทิศของหริภุญชัยนคร คือ **วัดมหาวนาราม** หรือ **มหาวัน** ปัจจุบัน นับตั้งแต่นั้นมาจนกระทั่งทุกวันนี้

ฉบับที่ 2

(ได้มาจาก พระมหาหมื่น เจดีย์หลวง)

พระฤาษี 11 องค์ได้มาประชุมกันทำพระเครื่องรางของขลังไว้ 8 เมืองด้วยกัน คือ สวรรคโลก พิจิตร พิษณุโลก เมืองนคร สุโขทัย ลำพูน พิชัย กำแพงเพชร พระเจ้าศรีธรรมาโศกราชได้อัญเชิญเทพยดามาประชุมกันที่สำนักของฤาษี พระฤาษี 4 องค์ได้กล่าวว่าจะประดิษฐาน เงิน ทอง ว่าน ยา และเกสรดอกไม้ไว้แทนพระพุทธองค์ จะกระทำเป็นเมฆพรรช 1 (พัน 1) ชินภรณ์ 1 พระฤาษีทั้ง 11 องค์ ก็จะสมดังความปรารถนา หากต้องการให้มีฤทธิ์เดชมีคนนับถือ และมีสีหนาทให้เอาพระแช่น้ำมันหอมไว้ แล้วเอาน้ำหอมนั้นมาหุงกับขี้ผึ้งเสกด้วยพระนวหรคุณ 3-7 ครั้ง ต้องการโชคลาภให้เอาพระแช่น้ำมันหอมเสกด้วยพระพุทธคุณ 3-7 ครั้ง แล้วเอาลูบไล้ตามตัว เจ้านายโกรธให้เราจงเอาพระแช่น้ำในขันหรือในบาตรเอาดอกไม้ธูปเทียนบูชาระลึกถึงพระคุณฤาษีและพระนวหรคุณ

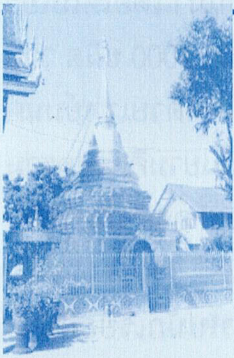
5 จบ แล้วให้เอาน้ำนั้นอาบ ปวดศรีษะหรือเจ็บตาให้เอาพระแช่น้ำเสกด้วยพระพุทธคุณและระลึกถึงพระฤาษีแล้วใช้น้ำประพรมบนศรีษะหรือล้างหน้า จะสมดังปรารถนา

ฉบับที่ 3

(ได้มาจากพระครูถาวร เจติยารักษ์)

เมืองพิษณุโลก สุโขทัย กำแพงเพชร พิชัย พิจิตร มีฤาษี 101 ตน ตนหนึ่ง ฤาษีตาไฟ ตนหนึ่งฤาษีตาวัว ฤาษีทั้งหลายเหล่านี้ ได้ประชุมปรึกษาหารือกันว่าเราจะให้อะไรแก่พระเจ้าศรีธรรมราชโศกราช ฤาษี 4 ตน กล่าวว่าเราควรทำด้วยฤทธิ์ประดิษฐานเงินทองไว้ จึงทำเป็นเมฆพรรษาไว้ จะได้มีอานุภาพแก่มนุษย์ไปตลอด 5000 ปี ฤาษี 4 ตน จึงวานฤาษีทั้งหลายให้ไปหาว่านมาให้ได้พันหนึ่ง เกสรดอกไม้ที่วิเศษมีกฤษณาเป็นอาทิ ให้ได้พันหนึ่ง เมื่อครบแล้วฤาษีจึงประกาศแก่เทพยดาขอมาช่วยกันบดยาทำเป็นพระพิมพ์ไว้ซึ่งมีสีแดง สีดำและเมฆพรรษา ให้เอาไปประดิษฐานไว้ในองค์พระเจดีย์ (ได้ยินว่าพระพิมพ์ชนิดดินเผาทั้งหมด เอามาบรรจุไว้ที่เจดีย์วัดมหาวันเมืองลำพูน) หากใครพบจงกล่าวคำเป็นสิริมงคล แล้วเก็บไว้บูชารำลึกถึงพระฤาษีเป็นอันตรายให้นิมนต์พรขึ้นบนศรีษะอันตรายนั้นจักเสื่อมหาย ถ้าจะเข้าสู่ณรงค์สงครามให้เอาพระลงสรงน้ำมันหอมเสกด้วยนวหรคุณแล้วเอาทาผมก็จะจักสำเร็จตามความปรารถนา จะให้ประสิทธิ์ด้วยหอก ดาบศาสตราวุธทั้งปวง จงเอาพระสรงน้ำแล้วเสกด้วยอถิปิโส 108 ครั้ง ใส่ลงในขันสัมฤทธิ์ อธิษฐานตามความปรารถนา อยากได้ชัยชนะให้เอาพระใส่น้ำมันหอมหุงขี้ผึ้งทาปากทาผม เสกด้วยพระนวหรคุณ 11 ครั้งศักดิ์สิทธิ์นักแลฯ

สิ่งที่ควรทราบ เกี่ยวกับพระรอด

1. เจดีย์ คือ สถานที่เรียกกันว่า กรุพระรอดสร้างขึ้นในสมัยพระนางจามเทวีและได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์มาหลายครั้ง คือในสมัยของพระยาสรรพสิทธิ์ ในราว พ.ศ. 1260 ในสียของพระยาฟูคำในราว พ.ศ. 1871 ในสมัยของพระญาณมงคล (ฟูป ใน พ.ศ. 2465 และในสมัยของ **พระญาณมงคล (ชุมพล ชุตินฺธโร)** ใน พ.ศ. 2498 พ.ศ. 2541 และ 2525 บูรณะ ฉาบ ปิดแผ่นทองจังโก๋ ปิดด้วยทองคำเปลวทั้งองค์ ในสมัยพระครูพิศาลธรรมนิเทศก์ เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันรักษาทรวดทรงเดิมของเจดีย์สมัยพระนางจามเทวีไว้ เข้าใจว่าสร้างด้วยศิลาแลงแท่งใหญ่ทางวัดได้ค้นพบศิลาแลงแผ่นใหญ่ขนาด กว้าง 1 ฟุต 1 นิ้ว 3 ฟุต 10 นิ้ว สูง 10 นิ้ว ปัจจุบันเก็บศิลาแลงแผ่นดังกล่าวไว้ **ใต้หม้อระฆัง** ส่วนยอดเจดีย์นั้นมีคนเคยขุดพบเป็นรูบสี่เหลี่ยมกรวยสูงประมาณ 1 เมตร แต่มิได้เก็บขึ้นมาคงฝังไว้ที่เดิม ส่วนดอกเจดีย์องค์เก่านั้นมีลักษณะแตกต่างกันหลายแบบ แต่ละแบบสวยงามมีรูปคล้ายคีมปูบ้าง คล้ายใบเสมาบ้าง กลมมีจุดเก้าจุดบ้าง(เรียกว่าเก้ากลุ่ม) หรือชาวบ้านเรียกว่า **"สรณคมณ์ 9 บั้ง"** เป็นรูปอุนาโลมบ้างและทำขึ้นด้วยดินเหนียวละเอียดคล้ายกับเนื้อพระรอด อนึ่งเจดีย์พระรอดองค์นี้เข้าใจกันว่าคงจะหักโคนลงไปทางทิศตะวันตก เพราะยอดพระเจดีย์ได้ค้นพบทางทิศนี้พระเจดีย์องค์เดิมเหลือแต่ฐานสูงประมาณ 6 เมตร และได้สร้างเจดีย์องค์ใหม่ครอบไว้ทั้งหมด

2. พระรอดเป็นพระพิมพ์ขนาดเล็กที่สุดในบรรดาพระเครื่องสกุลลำพูน มีประวัติความเป็นมาว่าเป็นพระพิมพ์ที่ทำขึ้นในสมัยของพระนางจามเทวี ดังปรากฏตามตำนานกล่าวไว้ว่า สุกกทันตฤาษีและวาสุเทพฤาษีได้ประชุมฤาษี 108 ตน แล้วประกอบพิธีสร้างพระสกุลลำพูนขึ้นมา โดยให้ไปเอาดินจากใจกลางทวีปทั้ง 5 เอาไม้และรากที่ทำเป็นยาได้มา 1000 ชนิด ว่านยา 1000 ชนิด เอามาบดผสมกันให้ละเอียด แล้วปลุกเสกด้วยเวทย์มนต์คาถาอันสักสิทธิ์ของฤาษีทั้ง 108 ตน คุ้มครองรักษาตนในยามศึกสงครามและเก็บไว้ที่สูงเพื่อสักการะบูชาส่วนหนึ่งประมาณ 2500 องค์ เก็บรักษาไว้ในองค์พระเจดีย์

3. พระรอดหลวง หรือประชาชนทั่วไปมักเรียกกันว่า

แม่พระรอดเป็นพิมพ์พระที่สร้างขึ้นด้วยศิลาดำอ่อนๆ หน้าตักกว้าง 18 นิ้ว สูง 34 นิ้ว นั่งขัด สมาธิเพรช ปัจจุบันประดิษฐานไว้ด้านหน้าพระประธาน มีงาช้างครอบอยู่บนแท่นแก้วในวิหารวัดมหาวัน ได้มาเมื่อใดไม่มีใครทราบแน่นอน เพียงแต่ทราบว่าเป็นพระพุทธสักขีปฏิมากรที่พระนางจามเทวีนำชึ้นมาจากเมืองละโว้ (ลพบุรี) อย่างไรก็ตามพระรอดหลวงองค์นี้ก็ยังเป็นพระคู่บ้านคู่เมืองมาแวะสักการะบูชาเป็นประจำแทบทุกวัน

4. ลักษณะทั่วไปของพระรอด พระรอดเป็นพระปางมารวิชัย มีฐานอยู่ใต้ที่นั่ง และมีผ้านิสีทนะ(ผ้าปูนั่ง) รองรับปูไว้บนฐาน ข้างหลังองค์พระมีลวดลายกระจังชาวพื้นเมืองเหนือเรียกว่า ใบโพธิ์ เพราะกระจังนั้นดูแล้วคล้าย ๆ ใบโพธิ์มีกิ่งก้านไม่อยู่ในเรือนแก้ว พระพักตร์ไม่มีพระโขนง เนตร (ตา) โอษฐ (ริมฝีปาก) นาสิก (จมูก) คล้ายกับธรรมชาติของคนเรา พระอุระ (อก) ผึ่งผาย พระกรรณ (หู) ยาวลงมาเกือบจรด

พระอังสะ(บ่าหรือไหล่) ทั้ง 2 ข้าง ส่วนด้านหลังนั้นไม่มีลวดลายอะไร นอกจากลายนิ้วมือเป็นเนื้อดินทั้งหมด นูนบ้างแบนบ้าง ลักษณะนั้นพอจะประมาณได้ดังนี้

ก. พิมพ์ พระรอดเท่าที่พบมี 6 พิมพ์ด้วยกันคือ พิมพ์เล็ก พิมพ์ตื้น พิมพ์สั้น พิมพ์ยาว พิมพ์ฐาน 2 ชั้น พิมพ์ฐานชั้นเดียวหรือเรียกกันว่าพิมพ์ต้อ

ข. ขนาด พระรอดเป็นพระที่มีขนาดไม่เหมือนกันไม่เสมอกันตลอดไป ขนาดใหญ่เกือบจะเท่าพระคงก็มี แต่เรียกว่าพระรอดหลวง ฐานกว้างประมาณ 1 นิ้ว และขนาดเล็กลงไปตามลำดับจนถึงขนาดเท่าใบมะขามเรียกว่าพระรอด ใบมะขาม ขนาดใบมะขาม ขนาดใบมะขามนี้หายากที่สุด นอกจากที่ทำเลียนแบบขึ้นมาใหม่เท่านั้น

ค. เนื้อ พระรอดเป็นพระเนื้อกระเบื้องดินเผา เนื้อนิ่มคล้ายขี้ผึ้ง ดินละเอียดไม่มีเมล็ดแร่เจือปน ไม่มีรอยร้าวหรือรอยแตก เนื้อแน่นมีน้ำหนักกว่าดินธรรมดาในปริมาณที่เท่ากัน เมื่อจับดูจะรู้ทันที

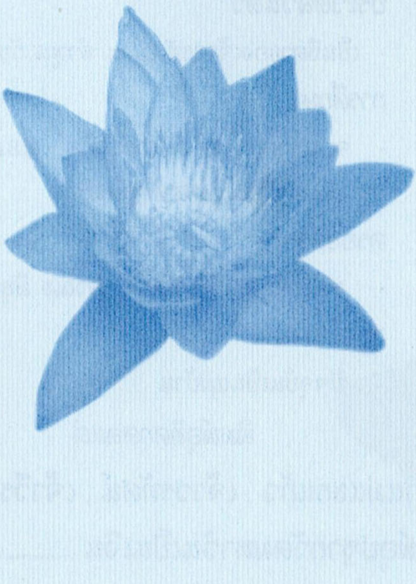
ง. สี พระรอดมีหลายสีด้วยกัน ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติของวัตถุที่ถูกไฟเผา เช่น สีเขียวปีกแมลงภู่ สีแดง สีขาวแต่ไม่สด สีเหลืองแต่ไม่เรื่อ สีหม้อ กระทะ สีดอกพิกุลแห้ง สีดอกมะละกอ สีก่าน คือมี 2 สี และยังมีสีอื่นที่แปลกกว่า ดังที่กล่าวไว้แต่นาน ๆ จะพบสักองค์หนึ่ง

การขุดค้นหาพระรอด พระรอดมีอยู่เรี่ยราดตามใต้ดินทั่วไปในบริเวณวัด เพราะสมัยก่อนวัดมหาวันเป็นหลุมเป็นบ่อเมื่อพระเจดีย์หักพังลง คนสมัยนั้นช่วยกันบูรณะจึงขนดินไปถมหลุมบ่อเหล่านั้น พระรอดจึงติดดินไปด้วย อนึ่ง คนในสมัยนั้นไม่ค่อยสนใจเรื่องพระรอดกัน บริเวณที่ขุดพบพระรอดมากที่สุด คือด้านทิศตะวันตก พระเจดีย์ด้าน

เหนือวิหารและหน้าวิหาร ด้านใต้ การขุดเริ่มขึ้นในสมัยท่านเจ้าคุณพระญาณมงคล (ฟู) องค์ก่อน ขุดกันได้กันครั้งละมาก ๆ นับพัน ๆ องค์ และแย่งกันขุดจนต้นโพธิ์โค่นล้มลง ตั้งแต่นั้นมาจึงมีการขุดพระรอดกัน เมื่อมีการขุดกันมากขึ้นพระรอดจึงนับวันหายากลง จนกระทั่งบางคนขุดเป็นปี ๆ ไม่เคยได้ จึงมักมีคนทำพระรอดเลียนแบบมากขึ้นทุกวันและพระรอดส่วนมากจะอยู่ปนกับพระคง สังเกตุเมื่อขุดพบพระคงมักจะได้พระรอดมักจะอยู่กับดินสีเหลือง หรือดินปนทรายปนกับเศษอิฐที่อยู่สลับซับซ้อนกันเมื่อขุดค้นพบนำขึ้นมาใหม่ๆ นั้น จะนำไปขัดถูหรือล้างน้ำเสียทีเดียวนั้นไม่ได้ เพราะพระรอดจะยุ่ยและละลายไปกับน้ำ ต้องเก็บตากแดดอย่างน้อย 10 วัน ถึงนำมาล้างน้ำเนื้อจะแข็งแกร่งดี เศษดินที่เรียกว่าขี้กรุจะติดแน่นอยู่กับองค์พระรอด ล้างเท่าไหร่จะไม่ออกง่ายๆ ต้องใช้แปรงฟันถูเบาๆ นอกจากพระรอดดินเผานี้แล้ว ยังมีพระรอดอีกชนิดหนึ่งเป็นพระรอดดิน คือ พระรอดที่ทำแล้วไม่ได้เผา พระรอดดินดิบเป็นพระรอดที่ทำขึ้นด้วยเกสรดอกไม้ ผสมกับดินละเอียด มีกลิ่นหอมเนื้อนุ่ม ขุดได้ออกมาจากหลุมใหม่จับแรงไม่ได้ เอาไปตากแห้ง ถูกน้ำมักไม่ได้จะยุ่ยและอาจลบเลือนไปจนไม่เห็นองค์พระ

นอกจากพระรอดแล้วยังขุดพบพระชนิดอื่น ๆ อีกเช่น พระสิบสองพระยี่สิบแปด พระกวาง พระกล้วย พระคง พระบาง พระลบพระเหลี้ยม (พระเหลี้ยม มีอยู่ถึง 3 ชนิดด้วยกัน ชนิดใหญ่เท่ากับพระสิบสองชนิดกลางฐานกว้างประมาณ 2 นิ้ว ชนิดเล็กฐานกว้างประมาณ 1 นิ้ว) พระงบน้ำอ้อย พระนางเหลียว พระราหู รูปเทพธิดา คนธรรพ์ร่างบนสิงห์และรูปปั้นต่างๆ ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “ดอกธาตุ” หรือดอกเจดีย์

และรูปอื่นๆ อีกมาก นอกจากนี้ยังมีคนขุดพบเตาหล่อ พระพุทธรูปทองคำ ทองแดง ทองเหลือง และเงินอีกด้วย พระเหล่านี้เป็นแผ่นบางๆ หน้าตัก กว้าง 1-4 นิ้ว ปางมารวิชัย โดยมากเมื่อขุดพบมักจะซ้อนกันอยู่เป็นตับๆ ละ 2-5 องค์ บรรจุอยู่ในแผ่นอิฐเผาสี่เหลี่ยมจตุรัสกว้างขนาด 6 นิ้ว วางทับบนปากหม้อบรรจุอัฎฐิ(กระดูก) เคยค้นพบมาหลายองค์ เมื่อพบแล้วไม่มีใครกล้าเก็บไว้ ถ้าเก็บไว้มักจะมีอันเป็นไปอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อเอาเก็บไว้ไปภายหลังจะต้องนำเอามาส่งคืนเสมอ ส่วนมากเมื่อจะเก็บบรรจุไว้ไม่เคยให้เช่าหรือบูชา

ประวัติและตำนานพระรอด วัดมหาวัน จังหวัดลำพูน
จัดพิมพ์เนื่องในงานทำบุญประจำปีของวัด

โดย เจ้าวรเทวี ณ ลำพูน (ชลวณิช)

ประวัติส่วนตัว

- เป็นธิดาของเจ้าวรทัศน์ ณ ลำพูน กับ คุณเทวี วัฒนะทัสสี

การศึกษา

- จบปริญญาโท บริหารธุรกิจ (MBA) จาก Oregon State University ประเทศสหรัฐอเมริกา

ครอบครัว

- สมรสกับคุณวีระวัฒน์ ชลวณิช มีบุตรและธิดา 3 คน

การทำงาน

- ปัจจุบันเป็นแม่บ้าน

พิมพ์อุทิศกุศลแด่

เจ้าแม่แขกแก้ว , เจ้าวรทัศน์ , เจ้าวีรทัศน์ ณ ลำพูน

พิมพ์อุปฐากวัดมหาวันเป็นเงิน .... บาท

1. หนังสือชินกาลมาลินี
2. หนังสือจากอาจารย์พระมหาหมื่น เจดีย์หลวง
3. หนังสือจากพระครูถาวรเจดีย์รักษ์
4. จากวารสารสันติสุข โดยอาจารย์มหาสิงฆาวรรณสัย
5. วารสารสันติสุขโดยพระญาณมงคล
(พระครูโชติธรรมประจิตร)

พิมพ์ครั้งที่ 1	2,000 เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ 2	5,000 เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ 3	3,000 เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ 4	3,000 เล่ม

ของดีเมืองลำพูน

พระรอด ยอดสูงส่ง
อีกพระคง คงกระพัน
พระลือ ชื่อลือลั่น
เสน่ห์หนั้น ชื่อพระบาง
พระเปิม ช่วยเสริมสร้าง
พระเลี่ยง ล้างทางอัปรีย์
พระลบ พบคนดี
มีสุขศรี พระรอดหลวง

ตำนานพระรอด วัดมหาวัน

พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2500 จำนวน 2,000 เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2540 จำนวน 5,000 เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2548 จำนวน 4,000 เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2549 จำนวน 4,000 เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ 5 พ.ศ. 2550 จำนวน 4,000 เล่ม

พระพุทธสักขีปฏิมากร

หรือที่เรียกกันว่า พระรอดหลวง หรือ แม่พระรอด
ประดิษฐานบนแท่นแก้วหน้าพระประธานในวิหารวัดมหาวัน

พิมพ์ที่ บวรวรรณพริ้นท์ สะพานท่ามขาม โทร. 053-530636